

TijdSchrift 133

Historische Vereniging Vlaardingen • september 2014

Op Reis

1936 BINNEN EN BUITENLANDSCHE AUTOTOCHTEN
MET E.V.A.G. TOURINGCARS

Open
MONUMENTENDAG

DE KONING TAPIJTEN

Billitonlaan 42-48, 3131 LK Vlaardingen
Tel. 010-4344645

**GORDIJNEN BINNENZONWERING BEHANG
TAPIJT LAMINAAT VINYL**

OPENINGSTIJDEN:
maandag t/m vrijdag
09.00 - 17.30 uur
zaterdag
09.00 - 17.00 uur
In overleg is een afspraak
in de avonden mogelijk

aannemingsbedrijf a. van der lugt b.v.

nieuwbouw verbouw renovatie

vlaardingen 010-434 25 44

www.avanderlugt.nl

*Freelance, gediplomeerd lood- & zinkwerker.
Ook voor dakadviezen.*

W.H. Daalmeijer

Telefoon 010-4345587
Mobiel 06-52341310 / 06-16653931
www.loodgieterdaalmeijer.nl

...ook voor uw tegelwerken
www.daalmeijertegelwerken.nl

Vlascom CV

Vlaardingse Assurantie Combinatie cv

Spoorstraat 2
NL - 3134 TA Vlaardingen

Website: www.vlascom.nl
e-mail: info@vlascom.nl
Tel +31(0) 10 248 04 85
Fax +31(0) 10 234 45 00

Advies op het gebied van:
Schadeverzekeringen
Watersportverzekeringen
Levensverzekeringen, Pensioenen
Financiële planning
Schadebegeleiding
Financiering, scheepshypotheek
Vermogensbeheer

Fisc-ad

Fiscale en administratieve dienstverlening

J.A. Janson
fiscaal adviseur

Plein 1940 nr 47
3135 PR Vlaardingen
tel: 010 435 92 67
fax: 08 4220 69 33
e-mail: fiscad@hetnet.nl
www.fiscaaladviseurs.nl

Stout Grafische Dienstverlening

A. Hoogvlietstraat 6 - 3134 CC Vlaardingen
tel. 010-2480603 - fax 010-4344878
info@stoutnu - www.stoutnu

De Witte
GARANTJEMAKELAARS

Korte Hoogstraat 4a
3131 BK Vlaardingen
Tel. 010 - 434 38 44

**Voor kopieën
(ook in KLEUR)**

**moet je
naast
de molen zijn!**
maandag t/m vrijdag
van 09.15 - 17.30 uur
DRUKKERIJ/COPYSHOP
A. OUWENDIJK
naast de molen
Kortedijk 16a-b
3134 HB Vlaardingen

De Historische Vereniging Vlaardingen heeft tot doel het bevorderen van:
- de belangstelling voor en de kennis van de stad Vlaardingen en haar bewoners;
- het behoud en het herstel van gebouwen en stedenbouwkundige structuren en landschappen;
- het behoud en het verzamelen van die gegevens die van belang zijn voor de geschiedenis van de stad.

De contributie bedraagt € 17,50. Voor leden woonachtig buiten Vlaardingen € 25,00 en dat is dan inclusief portokosten. Het bankrekeningnummer van de vereniging is NL44 INGB 0000 750 978. Leden krijgen jaarlijks het Historisch Jaarboek en 4x per jaar het verenigingsblad Tijd-Schrift.

Lidmaatschap

Het verenigingsjaar loopt gelijk met het kalenderjaar. Lid worden kan het gehele jaar door. Kortings op de contributie bij lid worden in de loop van het jaar is niet mogelijk. Wel worden dat jaar reeds uitgegeven publicaties dan nagezonden.

Opzegging

Opzegging van het lidmaatschap dient schriftelijk bij de ledenadministratie te geschieden of via een email naar info@hvv-vlaardingen.nl. Een opzegging kan direct ingaan of aan het eind van het jaar. Restitutie van contributie wordt niet verleend. Leden die hun contributie niet voor of op 31 december hebben voldaan worden automatisch uit het ledenbestand verwijderd.

Het bestuur is als volgt samengesteld:

W.C. den Breems, voorzitter
C. Maarleveld, penningmeester
mevr. G.H.J. Maat-Grijsen, secretaris
A.W.J. Andriessen
J. van Elk
E.A. Lohmann
A. Ouwendijk
E. van Rongen
mevr. T. van der Hoek, notuliste

Contactadres / losse verkoop publicaties:

Arnold Hoogvlietstraat 69
3134 CB Vlaardingen
Telefoon (010) 434 6864

Ledenadministratie:

Paul Henri Spaakring 22
3137 DJ Vlaardingen
Telefoon (010) 474 9416

Adres ledenactiviteiten:

Kortedijk 16a/b
3134 HB Vlaardingen
Telefoon (010) 435 3322 (kantoor)
(010) 434 2474 (thuis)

Redactie Tijd-Schrift:

E. van Rongen, eindredacteur
K. Bloem
M. Carree
mevr. G. van der Weijden
F. Wittkamp

Redactie-adres:

Paul Henri Spaakring 22
3137 DJ Vlaardingen
Telefoon (010) 474 9416

Bijdragen aan de inhoud van Tijd-Schrift zijn van harte welkom. In verband met de geautomatiseerde verwerking van de teksten ontvangt de redactie deze graag per e-mail:
info@hvv-vlaardingen.nl t.a.v. de redactie.

ISSN 1380-2992

© Historische Vereniging Vlaardingen
Niets van deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Internet: www.hvv-vlaardingen.nl - www.begraafplaatsemaus.nl
E-mail: info@hvv-vlaardingen.nl

Productie: Stout Grafische Dienstverlening

Inhoud

Redactioneel

Open monumentendag 2014

**Een 'uitgestrekte en vermaaklijke reis'
in 1777**

Harm Jan Luth

Pelgrimsreizen in de middeleeuwen
Eli van Toledo

Ik ga op reis en neem mee... terug
Eli van Toledo

Mobiel erfgoed
Gerard Hoogerwaard

Op reis met de E.V.A.G.
Wout den Breems

Boekbespreking

Ledenactiviteiten

Twee iconen overleden

Reclame flyer E.V.A.G. 1936.
(Bron: familie Konings / EVAG)

3
4
6
12
15
17
20
23
24
25

Het Vlaardingen cadeau!
Replica Vlaardings Haringbord

het waaigat
woon-ideeënwarenhuis
Markt 57 Vlaardingen tel. 010-4343685
www.waaigatwonen.nl

"De Vlaerdinger" Touringcarbedrijf

Rode Kruislaan 33
3135 WC Vlaardingen
Telefoon +31 (0)10 - 449 03 70
Mobiel +31 (0)6 - 53 79 10 23
E-mail info@devlaerdinger.nl

Memobeeld Digitaal Erfgoed

Creating Digital History

Digitaliseren van Video Tapes, 35mm Dia's en
8 mm en 16mm Film

Informeer naar de mogelijkheden en bel
010 - 460 3000
of kijk op: www.memobeeld.nl

Studio: Aletta Jacobskade 106
3137 TC Vlaardingen

Westkaai

VOOR LUNCH & DINER

Stijlvol lunchen en dineren voor een prettige prijs

Restaurant Westkaai, Westhavenkade 10, 3131 AB Vlaardingen
T 010 - 248 70 18 E info@westkaai.nl | www.westkaai.nl
Openingstijden: maandag t/m zaterdag, 12.00 - 24.00 uur (*s zondags gesloten).

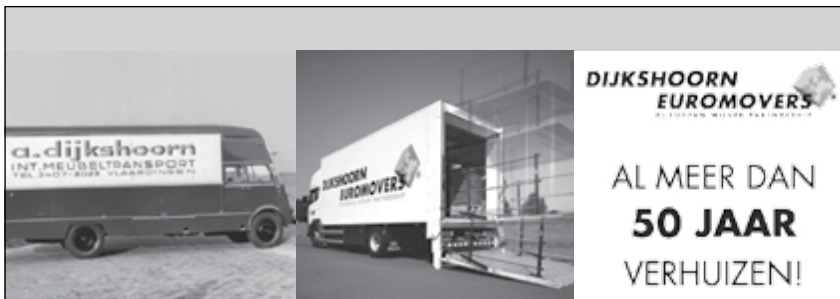
- Bloemwerken en arrangementen
- Goed gesorteerde snijbloemen
- Bloeiende- en bladplanten
- Bruidsboeketten en corsages
- Rouwwerken

Markgraafaan 135
3131 VL Vlaardingen
Tel: 010 43 43 704

JAC. VERKUIL

BLOEMSIERKUNST

DIJKSHOORN
EUROMOVERS

AL MEER DAN
50 JAAR
VERHUIZEN!

WWW.DIJKSHOORN.NL

TRAWLERWEG 8 3133 KS VLAARDINGEN TEL.: +31 (0)10-2480522

Op reis!

Dit Tijd-Schrift staat, zoals gebruikelijk in deze tijd van het jaar, in het teken van Open Monumentendag. Dit jaar heeft de plaatselijke werkgroep vanwege het zilveren jubileum van OMD in Vlaardingen weer een heel fraai programma samengesteld. Het thema dit jaar is 'Op reis' en dat weerspiegelt zich in het aanbod van activiteiten: u kunt daadwerkelijk op reis (naar de activiteiten in de buurgemeenten). In dit Tijd-Schrift vindt u wat u zoal kunt doen. Houdt zaterdag 13 september dus vrij!

Diverse auteurs hebben voor dit Tijd-Schrift weer onder het thema van OMD voor interessante artikelen gezorgd. Het reizen in het verre en niet zo verre verleden wordt van diverse kanten belicht. Stadsarchivaris Harm Jan Luth schrijft over een ooggetuigeverslag van een rondreis door Nederland in 1777. Uiteraard zag het land er toen anders uit dan nu, maar ook de transportmiddelen en de overnachtingen waren anders. Abraham van Linden van den Heuvell beschrijft in detail zijn wedervaren. Het artikel bevat alleen het eerste gedeelte van het reisverslag: het gehele verslag zal later elders in uitgebreide vorm worden gepubliceerd.

Stadsarcheoloog Eli van Toledo draagt met twee artikelen bij. Het eerste gaat over pelgrimsreizen in de middeleeuwen, met als bekendste voorbeeld de voetreizen naar Santiago de Compostella in Spanje. Die zijn nog steeds populair, trouwens! Het tweede artikel gaat over wat er van verre reizen overblijft: behalve de herinneringen (die verdwijnen met de reiziger) en een eventuele beschrijving (die vaak in de vergetelheid raakt) zijn dat voorwerpen die de reiziger uit verre oorden naar huis meeneemt. Tegenwoordig is er overal een levendige handel in souvenirs, maar ook vroeger hadden mensen er behoefte aan om herinneringen te verzamelen. Of zij brachten meer nuttige voorwerpen mee en maakten daar in het dagelijks leven gebruik van.

In het vierde artikel geeft Gerard Hoogerwaard een overzicht van allerlei transportmiddelen die in het verleden en heden gebruikt zijn en worden om op reis te gaan. Van fiets tot raceauto's!

Busreizen zijn nog steeds een gewild middel om naar verre oorden te reizen. Dat is tegenwoordig, ondanks snellere transportmiddelen zoals trein en vliegtuig, nog steeds zo. Een heel bekend Vlaardings touringcarbedrijf was EVAG. Wout den Breems geeft in het laatste artikel een overzicht van de geschiedenis van dit bedrijf, geïllustreerd met veel foto's van heel fraaie (maar misschien naar de huidige maatstaven niet altijd even comfortabele) bussen.

Verder in dit Tijd-Schrift vindt u een boekbespreking (eigenlijk ook binnen het thema van OMD: het boekje gaat over wat u tijdens een reisje met de fluisterboot Ardante in de Vlietlanden kunt zien); de ledenactiviteiten en twee in memoriams: kort na elkaar overleden twee bekende Vlaardingse boekhandelaren, Mari den Draak en Aart Pontier, die beiden ook van betekenis zijn geweest voor de HVV. Wout den Breems brengt dit ter gelegenheid van hun laatste reis in herinnering.

Eric van Rongen
Eindredacteur

Open Monumentendag 2014

Op reis

Zaterdag 13 september beleeft Vlaardingen weer de jaarlijkse Open Monumentendag.

25 jaar geleden nam Arie Ouwendijk het voortouw voor een Vlaardingse OMD die inmiddels toe is aan haar zilveren jubileum. Dit jaar met een spectaculair programma, want voor het eerst bieden de comités van Schiedam, Maassluis, Midden-Delfland en Vlaardingen u gezamenlijk de kans binnen de regio “op reis” te gaan. Een unieke kans om op één dag monumenten in de vier steden te bezoeken en het reizen tussen de vier gemeenten op een onalledaagse, historische wijze te ervaren.

“Op reis”, het landelijk thema dit jaar, roept beelden op van mensen in vroeger dagen die reizen over historische vaarwegen en met antieke auto's, bussen en trammetjes op weg gaan naar een ander dorp of stad. U kunt dit 13 september allemaal zelf ervaren, want de oude trekschuitroutes zullen die dag weer bevaren worden, zodat u genietend van het landschap over de Vlaardingse Vaart naar Schipluiden en Maassluis kunt varen. Vanuit de Oude Haven kunt u met historische schepen over de Nieuwe Maas en het Scheur varen naar Schiedam of Maassluis en met een historisch trammetje kunt u vanaf de Holysingel over de trambaam van lijn 24 naar Schiedam “trammen”. In deze gemeenten zijn dan daar georganiseerde OMD activiteiten te bezoeken.

Een historische autobus verzorgt een pendeldienst, misschien deze bus wel...
(Bron: familie Konings /EVAG)

ken. Binnen Vlaardingen zorgt een historische autobus voor een pendeldienst tussen de diverse opstappunten. Naast deze bus zullen ook een klein “treintje” en verschillende Oldtimers punten met elkaar verbinden.

Naast deze veelheid aan reismogelijkheden zijn vanzelfsprekend in Vlaardingen ook monumenten opengesteld. Na restauratiewerkzaamheden vorig jaar in de Grote Kerk en in het Stadhuis zijn beide monumenten nu weer in volle glorie te bezichtigen. Ook was het vorig jaar nog improviseren rond de Touwbaanoverkapping, maar dit jaar kunt u het resultaat van het restauratiewerk in zijn geheel bewonderen.

Nieuw is dat we dit jaar ook de omgeving van het Grote Visserijplein bij de activiteiten zullen betrekken. Bij het plein leggen in de Oude Haven niet alleen de schepen aan waarmee u naar Maassluis en Schiedam kunt varen, maar u kunt er ook een kijkje nemen in de Kroepoekfabriek. Het pand waarin, hoe kan het ook anders, vroeger een kroepoekfabriek was gehuisvest en dat daarvoor eigendom was van de koopliedenfamilie Van Toor. Een uitgelezen kans om te ervaren hoe een authentiek pakhuis een mooie herbestemming kan krijgen en nu als poppodium in gebruik is.

Ook langs de Westhavenkade kunt u diverse monumentale gebouwen bezoeken. In het voormalig postkantoor, thans Kade40, kunt u bijvoorbeeld zien hoe zo'n specifiek gebouw een herbestemming gekregen heeft als centrum voor kunst en cultuur.

Tijdens uw wandeling is het zeker de moeite waard om ook even langs de bouwactiviteiten van het nieuwe Museum Vlaardingen te gaan. Museum Vlaardingen is op reis naar een boeiende toekomst.

Bij de Klassendag zullen leerlingen ervaren hoe het is om in een trekschuit te zitten of deze te trekken!
(Collectie Stadsarchief Vlaardingen)

In de haven zelf liggen vanzelfsprekend veel historische schepen, die de moeite waard zijn vanaf de kade te bekijken.

“Op reis gaan” krijgt een heel andere klank als u die dag een kijkje neemt op begraafplaats Emaus. Deze historische begraafplaats is opgenomen in de OMD route en het is een mooie gelegenheid om daar te zien wat voor werk er inmiddels verricht is door de werkgroep van de Historische Vereniging Vlaardingen om oude graven op de begraafplaats in ere te herstellen.

Het Stadsarchief is niet alleen al decennia lang vertegenwoordigd in het organiserend comité, maar staat ook jaarlijks garant voor een tentoonstelling rond het thema. In de Oude Hal van het Stadhuis zullen daarom dit jaar foto's en tekeningen worden getoond over de diverse middelen van vervoer.

Leuk voor de jeugd en vast ook voor de ouderen is er in het stadhuis een model autoracebaan en spoortrein opstelling gerealiseerd. Ook op die wijze wordt “op reis zijn” tot uiting gebracht.

Klassendag voor de basisscholen

Inmiddels is de Open Monumenten Klassendag, die dit jaar op vrijdag 12 september wordt gehouden, een terugkerende traditie geworden. Ook die Klassendag staat in het teken van “op reis” en met name op het beleven door de leerlingen wat het in vroeger dagen betekende als je op reis ging. Dus niet simpel achterin de auto van je ouders even in een uurtje naar Amsterdam, maar ontdekken

dat je daarvoor in de zeventiende eeuw met de trekschuit dagen onderweg was. Door de medewerking van Natuurmonumenten zullen de leerlingen zelf over het jaagpad langs de Vlaardingse Vaart een schuit trekken, aangevoerd door de andere helft van de klas die op die schuit zit. Wat die leerlingen dan nog niet weten, is dat ze halverwege zelf moeten gaan trekken terwijl hun medeklasgenoten dan op de schuit roepen of het niet wat sneller kan.

Ook zullen de leerlingen ervaren dat een reis met paard en wagen toch wat minder snel en comfortabel was dan een hedendaagse treinreis. Onderweg zal ergens in de Broekpolder een verhalenverteller de kinderen meenemen naar vorige eeuwen.

U kunt tijdens de schooluren op die vrijdag de jeugd bezig zien langs de Vaart tussen de houten fietsbrug en Watersportvereniging de Bommeer.

Het programma van Open Monumentendag biedt vele mogelijkheden. Het is een combinatie van kijken in eigen stad, het ervaren van reizen met de historische vervoermiddelen en rondkijken in monumenten in de buurstedes.

Wij wensen u een boeiende en reislustige dag toe.

De werkgroep Open Monumentendag

Een 'uitgestrekte en vermaaklijke reis' in 1777

Harm Jan Luth

In ons relatief kleine land is bijna elke afstand eenvoudig en snel te overbruggen met het openbaar vervoer of met de auto. Op een avond vanuit Vlaardingen op en neer naar een verjaardag in bijvoorbeeld Utrecht of nog verder rijden, is niets bijzonders meer. Dat reizen in 1777 wel wat ingewikkelder en tijdrovender was dan nu, worden we gewaar als we het reisverslag van de bekende Vlaardinger Abraham van Linden van den Heuvell (1756-1832) lezen.¹ Auteur dezes bereidt een geannoteerde bronnenpublicatie voor en laat de Tijdschrift-lezer ter gelegenheid van de Open Monumentendag 'Op reis' alvast meegenieten van de eerste dertien van de in totaal 68 bladzijden, die het traject Vlaardingen-Leeuwarden beschrijven.

Twintig jaar is de jonge Abraham (de latere reder en eigenaar van de Oude Lijnbaan) pas, als hij met zijn oom, de 50-jarige dominee J.W. Bussingh te Delfshaven, precies een maand lang rondreist door ons land. Met trekschuiten (getrokken door paarden of mensen), beurtschepen, de benenwagen, een snik, paard en wagen, postwagens en rijtuigjes, doen de heren zes provincies aan.

Zij overnachten in herbergen, maar ook vaak bij bevriende predikanten, familieleden en soms kennissen van kennissen. Er worden veel kerken en kerkdiensten bezocht en beschreven, maar ook toeristische attracties als Het Loo, de bijzondere schelpengrotten bij kasteel Rozendaal en een ijzerertsfabriek aan de stadsvest van Deventer staan op het programma.

'Aldus bragten wij deze uitgestrekte en vermaaklijke reis door ses dezer verenigde pro-

vincien, juist in de tijd van een maand, met aangenaamheid en vergenoeging te einde', zo schrijft onze jonge reiziger op 22 mei 1777. Ik hoop dat de lezer van dit artikel ook die *aangenaamheid en vergenoeging* zal smaken.

'Dagregister van een reis door Friesland naar Groningen en terug door Gelderland, aangevangen den 22e april en voleindigt den 22e mei anno 1777'

(1) 22 april

's Morgens om 6 uren met fraay weer gereeden van Vlaarding, over Schiedam naar Delfshaven, om aldaar op te neemen ds. Bussingh². Vervolgens, na ons behoorlijk geproviandeert te hebben, reden op Rotterdam en naamen hier meede ds. Vortius³, predikant te Amst(erdam), bij welke wij voornemens waeren ons intrek te neemen, en vervolgden toen met 'tzelve mooye weer, onze reis op Gouda, alwaar wij, na vrienden en bekende bezogt te hebben, in de schuit traden om op Amsterdam te vaaren. De roef was verhuurt, dus moesten wij in de voorschuit. Alzoo het nu middag was, verplaasten wij de mondkost uit het blik, in onze maag, met veel aptijt, en voeren zeer plaizierig de Kromme Gouwe

(2) 22 april

langs, door Boskoop, een aangenaam dorp, tot aan de Goudse sluis, alwaar wij den Rijn over voeren en langs verscheide dorpen aan beide kanten, eer wij erom dagten, aan 't tolhuis op halfweegen aankwamen en hier in de Dregt en vervolgens in den Amstel liepen. Dog het mooye weer veranderde allengskens, het begon te regenen en sterk te waayen, zoodat wij werk genoeg hadden om de klappen van de schuit toe te houden, en zelfs bij het dorp Uithoorn van de lijn af in de biezen waaiden. Dan wij raakten voor tot aan Ouwkerk aan den

Amstel, een groot dorp, pronkende met een zeer schoone, nieuwgebouwde kerk⁴, vanwaar wij – het weer meer en meer bedaarende – met vermaak 's avonds om 7 uren te Amsterdam aankwamen.

(3) 22 april

Daar ter steeden wierden wij zeer vriendelijk ontfangen van ds. Vortius en vernaamen dat de kajuit van het beurtschip op de Lemmer voor den volgende dag verhuurt was, waarom wij resolveerden die van den 24e te neemen, en ons een dag langer in Amst(erdam) op te houden.

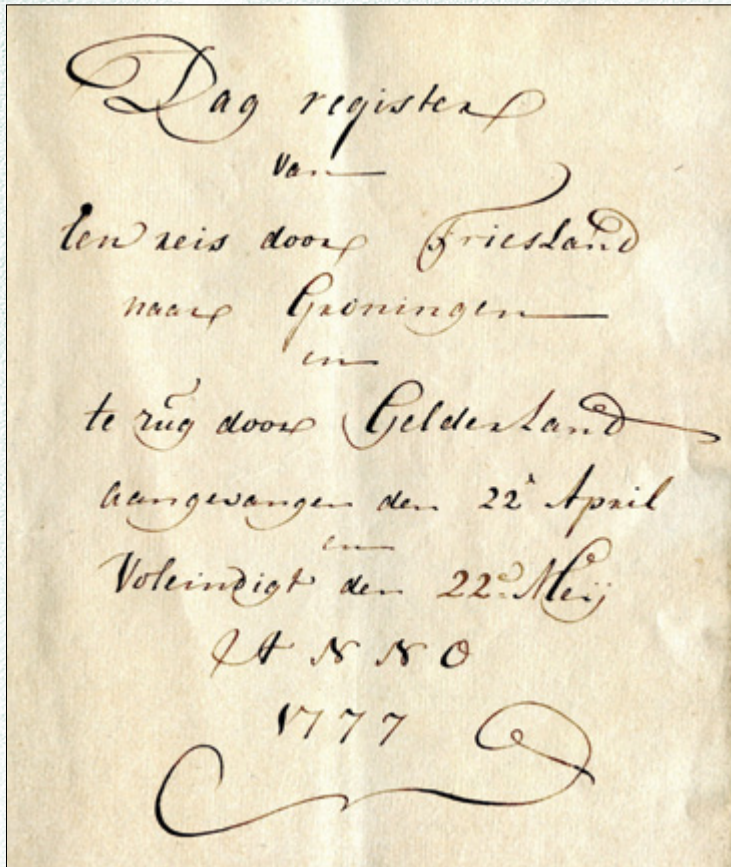
23 april

's Morgens gewandelt door Amst(erdam), 't stadhuis en enige kerken bezigtigt. Wij waeren 't eens dat 't stadhuis, en inzonderheit de groote marmere zaal, misschien in Europa konde geëvenaart, maar niet overtroffen werden. Vervolgens wierden wij door ds. Vortius, Lutersch predikant, geleit in de Lutersche Oude Kerk⁵, een vierkant gebouw, ruim en hoog, rontom met drie gallerijen boven elkander,

(4) 23 april

waarin ons gezegt wierd dat ruim 5.000 menschen zitplaats konden vinden, alle voor de preekstoel, en zoo geschikt dat eenieder den

De Republiek der Verenigde Nederlanden in 1777 (Bron: Hetteema's Grote Historische Atlas).

De titelpagina van het reisverslag. (Collectie Stadsarchief Vlaardingen)

predikant verstaan en op zeer weinige naa, zien konden. Daarna bezigtigde wij de Luthersche N(ieuwe) Kerk⁶, zijnde een rond gebouw met een grote hooge koepel en lantaarn van boven, waarin een fraaye bouworder doorstraalt, voorzien met een konstig orgel⁷ en grote gallerijen, welke kerk insgelijks zeer veel volk kan bergen. 's Nademiddags bezagen wij het nu onlangs nieuwgetimmerde Luthersche Diaconij-, oude mannen-, vrouwen- en kinderenhuis⁸, een extraordinair groot vierkant gestigt, ruim gebout, met twee groote binnenplaatsen, en verdere nodige vertrekken, waar-

(5) 23 april

in tegenswoordig cirka 400 zoo oude als jonge personen gealimenterd wierden.

(8) 24 april

's Morgens bragt ons ds. Vortius in 't Lutersch weeshuis, meede een ruim, fraay en lugtig gebouw, met een grote binneplaats in welkers mitte(n) een bloemstukje met een hek afgeslote(n). Hier vonden wij een fraaye regentekamer met geschildert doek behangen, daarnaast een ongemeen grote zaal, waarin de kinderen aten en sondays door een predikant publicq gecatechiseert wierd. Voorts bezagen wij veele andere vertrekken, alle ruim en lugtig, en besloten ons bezoek met de kinderen smakelijk witte boonen met zuurdoop te zien eten. In dit huis waaren ruim 300 weezen.

(6) 24 april

's Namiddags wandelde wij door den gansche stat en praepareerden ons 's avonds teegen de reis over de Zuiderzee naa de Lemmer, waartoe ds. Vortius ons rijkelijk van eeten en drinken voorzag. 't Weer was zeer bedaart, de wind met een zagt koeltje zuidwest, dus voor ons vlak van agteren, kortom: 't was een zeer fraayen avondstond toen wij om 8 uren met het Lemmer beurtschip van de stad Amsterdam voeren, zittende als groote heeren in de kajuit, die met schuifglazen van agter voorzien was, waaruit wij een heerlijk gezigt hadden over de stad en de daarvoor leggende scheepen. Om 9 uren passeerden wij de vuurbaak op den

(7) 24 april

hoek van 't IJ en kwaamen op Pampus. Wij haalden onze provisie voor den dag en gingen wat eeten. Onderwijl kwamen wij voorbij de vuurbaak op het eiland Marken en welhaast in volle zee. Dan, teegen 10 uren, begon de wind hand over hand te vermeerderen, waardoor wij sterk voortliepen. Eindelijk kwamen buyen met rukwinden, waarom de schipper 't zeil streek en met twee fokken lenste. Dan de eene fok woey ras aan stuk en scheurde van boven tot beneeden; wij hadden er ook aan één genoeg. Ondertusschen vermeerderden

de buyen, verzelt met regen, hagel en nu en dan weerligt en sterke wind. Wij hadden een goed weerbaar schip, een voorzigtig schipper, een opgegiid zeil, staande

(8) 24 april

de slagfok alleen op, weshalven wij niet ongerust waaren en om wat uit te rusten naar kooy gingen. Mijn reisgenoten konden niet slapen, maar ik capitaal, mij verbeeldende in een wieg te leggen.

25 april

's Morgens met 't kriecken van den dag opgestaan, gingen wij naar boven, naauwlijks kunnende staan van de wind, en vroegen aan de schipper hoe naa wij waaren, die ons een zigt vooruit de Lemmer toonde, maar tevens van agteren een ontzaggelijke zwarte lugt, die hij hoopte te ontwijken en er vóór in de have(n) te zijn.

Dan dit was mis, omtrent een quartier van de wal overviel hij ons en was nog de sterkste bui die wij gehad hadden. Het woey een

(9) 25 april

vliegende storm en hagelde schrikkelijk zoodat de schipper de haaven niet durfde aandoen, dewijl wij teegens lager wal waaren, maar bijleide en weer zee koos, totdat naa verloop van een quartier de wind in 't noordwesten schoot en de lugt brak, wanneer wij 's morgens om 4

uuren, lang voor de gewone tijt in de Lemmer gezond en fris aankwaamen. Wij hadden omtrent 18 mijlen in 8 uren met de fok afgelegd en gevoelden een soort van vergenoeging dat wij konden zeggen met een storm op zee geweest te zijn.

Lemmer is een fraay zeedorp, dog legt zeer open en 't was er guur en koud. Hier vernaamen wij dat er om 6 uren een snik over Sneek naar Leeuwarden voer, die 's avonds in

(10) 25 april

die stad aankwam, waar wij – naar koffy gedronken te hebben – intraden. Die snik was eigenlijk een trekschuit die ook zeilen kon, opzij zonder glaazen, gelijk alle trekschuiten in Vriesland en Groningen. Wij hadden gansch zoveel vertrouwen niet op nog gemak in dit vaartuig, als in ons Lemmer beurtschip op zee. Den wind was nu n(oord)west tot Sneek, toen was alles gebroken land vol meeren. Er kon dus niet getrokken werden en wij moesten laveeren, 'tgeen somtijds zoo scheef en schots toeging – 't één meer uit, 't ander in, waarvan eenige een zigt lang en breed waaren – dat wij niet op de bank konden blijven zitten, maar op elkander vielen, zoodat wij hier meer ongemakkelijk en minder gerust zaten als op de Zuiderzee.

(11) 25 april

Wij passeerden de stemmende stat Slooten,

Gekleurde prent uit een z.g. 'smartlapserie' van een trekschuit met roef. (Collectie Stadsarchief Vlaardingen, inv.nr. PRVL0277)

bestaande uit omtrent 50 huizen, op een armoedige wijs langs de vaart gebouwd, dog van poorten en hooge wallen voorzien. Kwamen voorts op de Slotermeer, de grootste van allen, en hier bovenop zittende zagen wij dat onze snik weerbaarder was als wij in 't eerst gedacht hadden, dat ons merklijk geruststelde.

Voeren kort daaraan door 't dorp Woudsend, dat er vrij beter uitzag als de stat Slooten, en naderden zoo allengskens aan Sneek. Maar hier moesten wij een naauw water passeeren, daar niet in gelaveert kon worden, waarom de schipper nog wel 2 uren omvoer, door een meenigte van meeren, of – zoo men hier zegt – brakken, 'tgeen ons zeer verdriete.

(12) 25 april

Eindelijk kwamen wij om 12 uren te Sneek, zijnde een reedelijk groote, dog zeer ouwerwetsche en stille stad, meest bestaande uit huize van eene verdieping, op zijn oud-Fries gebouwd. Hier leiden wij een bezoek af bij een kennis, zijnde de moeder van een potteschipper die met haar zoon wel medevoer en te Delfshaven voor 't huis van ds. Bussingh aanleide en zoo kennismemaakt had. Waar vind men al kennissen! Om 1 uren voeren wij uit Sneek met de trekschuit op Leeuwarden, langs eene zoo groote meenigte dorpjes dat wij er 22 op eenmaal tellen konden, alle met stompe torens, dat in Vriesland de manier schijnt te zijn, voorts zeer klein, werden de meest 2 en 3 door eenen predikant bedient.

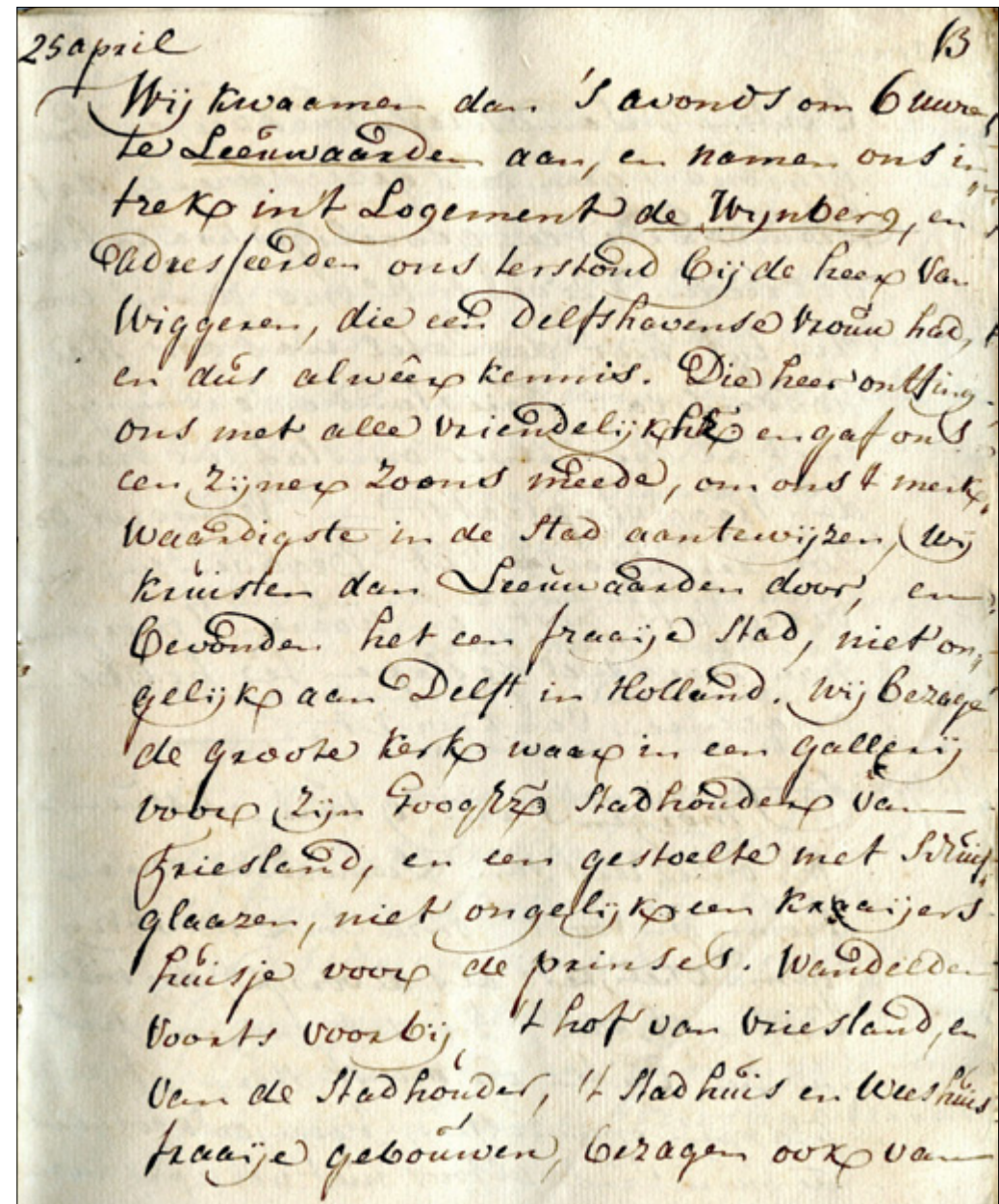
(13) 25 april

Wij kwaamen dan 's avonds om 6 ure te Leeuwarden aan en namen ons intrek in 't logement De Wijnberg en adresseerden ons terstond bij de heer Van Wiggeren⁹ die een Delfshavense vrouw¹⁰ had en dus alweer kennis. Die heer ontving ons met alle vriendelijkh(eid) en gaf ons een zijner zoons¹¹ meede om ons 't merkwaardigste in de stad aan te wijzen. Wij kruisten dan Leeuwarden door en bevonden het een fraaye stad, niet

ongelijk aan Delft in Holland. Wij bezaagen de Groote Kerk waarin een gallerij voor zijn Hoogh(eit) stadhouder van Friesland¹² en een gestoelte met schuifglaazen, niet ongelijk een kraayershuisje voor de prinses. Wandelden voorts voorbij 't Hof van Vriesland en van de stadhouder, 't stadhuis en weeshuis, fraaye gebouwen.....

Noten

- 1 Familiearchief Van Linden van den Heuvel, inv.nr. 10.
- 2 Zijn metgezel is zijn 50-jarige oom Johannes Wilhelmus Bussingh, geb. Emmerik 15 januari 1727, hulpprediker te Utrecht (1747), predikant te de Meern (1747-1754) en te Delfshaven (1754-1782), ovl. Delfshaven 13 mei 1782, zn. van Johannes Wilhelmus Bussingh en Suzanna Fint/Vent. Deze was getrouwd met de jongere zuster van zijn moeder: Elijsabet van der Linden, ged. Vlaardingen 20 september 1735, ovl. Delfshaven 1 april 1783, dr. van Abraham van der Linden en Agnieta van Reewijk.
- 3 De jonge auteur van dit reisverslag schrijft consequent ds. Vortius, maar bedoelt Jan Hendrik Vorstius, geb. Kleef 14 januari 1740, predikant te Monnikendam (1762-1765), Alkmaar (1765-1775) en Amsterdam (1775-1783).
- 4 De Amstelkerk was op 13 augustus 1775 in gebruikgenomen.
- 5 De Oude Lutherse Kerk werd in 1632-1633 gebouwd.
- 6 De Ronde of Nieuwe Lutherse Kerk werd in 1668-1671 gebouwd omdat de Oude Lutherse Kerk niet alle Lutheranen meer kon herbergen.
- 7 Het orgel in de Nieuwe Lutherse Kerk werd in 1719 gebouwd door Cornelis Hoornbeeck en al in 1720 uitgebreid door Christiaan Müller. Het ging bij de grote kerkbrand in 1822 volledig verloren.
- 8 Het in 1771 gebouwde Diaconiehuis werd op 13 januari 1772 ingewijd.
- 9 Hendrik van Wicheren, ged. Leeuwarden 27 juni 1717, koopman in houtwaren, ovl. Leeuwarden 17 december 1789, zn. van Joeke Jans van Wicheren en Clara Catharina Kramer, tr. (1e) Leeuwarden 11 november 1746 Hendrina Huidekoper, ged. Leeuwarden 16 januari 1728, begr. Leeuwarden 20 september 1752, dr. van

Theodorus Huidekoper en Auckjen van der Ley, tr. (2e) Delfshaven 16 oktober 1759 Helena van Meurs, ged. Delfshaven 8 februari 1739, dr. van Pieter van Meurs en Johanna Decker. 10 Helena van Meurs, ged. Delfshaven 8 februari 1739,

dr. van Pieter van Meurs en Johanna Decker. 11 Theodorus (1748) of Joeke (1750) van Wicheren. 12 Stadhouder Willem V (1748-1806)

Bladzijde 13 van het reisverslag van Abraham van Linden van den Heuvel. (Collectie Stadsarchief Vlaardingen)

Pelgrimsreizen in de middeleeuwen

Eli van Toledo

Een Vlaardingse bodemvondst die ik graag in de klas laat zien, is deze klep van de Grote Mantel (*Pectes maximus*), een tweekleppige schelp die voorkomt in de Atlantische oceaan. Nu geef ik geen biologieles, maar vertel wat over archeologie. En soms behandel ik het leven in de middeleeuwen. Daar hebben de kinderen natuurlijk talloze vragen over. Bijvoorbeeld of ze vroeger ook wel eens op reis gingen. Nou... dan haal ik deze schelp uit het bubbeltjesplastic.

Klep van de Grote Mantel opgegraven te Gat in de Markt.

Jacob de Meerdere

De schelp is het symbool van Jacobus de Meerdere, zoon van Zebedeus, broer van Johannes, discipel en apostel van Jezus Christus, en eer-

ste martelaar in de kring van twaalf. Herodotus liet hem het hoofd afhakken. Volgens de apocriefe 'Brief van Leo' vluchtten daarop zijn leerlingen met het onthoofde lichaam van hun meester in een bootje, zonder zeil, de zee op. Ze dreven in zeven dagen naar de noordwestkust van Spanje. Daar begroeven ze het stoffelijk overschot van de heilige.

Bedevaartsoord

In het sterke antichristelijke klimaat in Spanje gedurende de eerste eeuwen van onze jaartelling raakte de plek in de vergetelheid. Totdat, eeuwen later, een kluizenaar boven een veld een vreemd sterrenschijnsel waarnam en zo het graf ontdekte. Inmiddels had de kerstening zijn werk gedaan, en was de tijd rijp om de laatste rustplaats van Jacobus wat meer aandacht te geven. Dit is de legende van bedevaartsoort Santiago (verbastering van Sactu Iacob: Sint Jacobus) de Compostella (mogelijk: campus stellae: sterrenveld, waarschijnlijker: compostum, begraaftplaats).

Lopen

Dit bovenstaande vertel ik niet in de klas, meestal vraag ik de kinderen of ze wel eens op vakantie zijn geweest. Natuurlijk, zijn ze dat. Met hun iPad op de achterbank. Vroeger gingen de mensen ook wel eens op reis, zeg ik dan. Dat weten ze wel: met paard en wagen. Maar niet iedereen had een paard in de middeleeuwen, de meeste mensen niet. Bovendien, de wegen zaten vol gaten en als het regende was het één blubberbende. Met een kar kwam je dus niet ver. De mensen moesten dus wel lopen. Blevেন ze daarom maar thuis? Zeker niet. En dan pak ik de schelp. Kijk, een middeleeuws souveniertje uit Spanje.

Reizen

Dat we nu ons zo'n lange wandeling niet meer zo goed kunnen voorstellen, zegt natuurlijk niks over de Wanderlust van de middeleeuwer. Ondanks zijn beperkte middelen schrok hij niet terug om grote afstanden af te leggen. En mensen hadden talloze redenen om een reis te beginnen, bijvoorbeeld omdat de heeren een ander stuk land toevees, of vanwege oorlog, huwelijk, handel, studie, rechtspraak of geloof. Niet om op vakantie te gaan overigens, al kwam voor sommigen een pelgrimstocht dicht in de buurt.

Pelgrimstocht

In de middeleeuwen krijgt de pelgrimstocht langzaam de betekenis van bedevaart. Eerst was de reis zelf van grote betekenis, als zelfverkozen ballingschap. Pas later gaat de gelovige op reis om een speciale religieuze locatie te bezoeken. De beweegredenen voor de pelgrimage maakten ook een ontwikkeling door. De innerlijke gedrevenheid van de enkelen in de vroege jaren om vrijwillig te lijden, leek voor de grote massa in latere tijden niet de motor achter de onderneming. Wereldse motieven als nieuwsgierigheid, reiskoorts, ontvluchting en de hoop op genezing, hadden de ware devotie verdrongen. Dat kon natuurlijk niet de bedoeling zijn van een bedevaart. De kerk bemoeide zich er mee en legde de bedevaart op als penitentie.

Insigne

Maar of de pelgrim nu boete deed, of de tocht maakte als dankbetuiging of omdat hij liever de toerist avant la lettre uithing, het thuisfront zal ongetwijfeld een bewijs van zijn slagen hebben willen zien. En als er ergens vraag naar is... Het pelgrimsinsigne bewees je aanwezigheid in een bedevaartsoord. Hier ontwikkelde zich een industrie rond, en insignes had je in allerlei maten en vormen. Voor Santiago de Compostella, was dit echter een natuurproduct: de schelp van Sint Jacob, hier

Sint Jacob door Albrecht Dürer met een schelp op z'n mantel

bekend als de Grote Mantel. Niet te verwarren met de Jacobsmantel of Sint-Jacobsschelp (*Pectes jacobaeus*), een vergissing van Linnaeus.

Waarom juist deze schelp?

Daar zijn mooie verhalen over, maar meest waarschijnlijk, omdat men de schelp wel in grote getalen op de kaap Finisterre (het einde van de wereld) bij Santiago de Compostella vindt, en elders in veel mindere mate. Het weekdier leeft namelijk in wat dieper water, en komt niet veel voor aan de kust. Een verraderlijk krachtige stroom teistert echter de Costa de la Muerta (kust des doods) waar de kaap deel vanuit maakt. En die levert de schelpen aan op het strand.

Coquilles Saint Jacques

De pelgrim droeg het insigne zichtbaar op zijn kleding of tas. En niets menselijks is de middeleeuwer vreemd, de wijze van dracht was onderhevig aan de mode. De schelp op de hoed, die we bij Breugel zien, werd populair vanaf de 15e eeuw. Of de schelp in Vlaandin-

Schelp op de hoed.

gen gedragen is op de kleding is niet te zeggen. En hier moet ik dan maar met de billen bloot -en dat is voor u misschien een anticlimax. Ik ben allerm minst zeker of de schelp daadwerkelijk van een pelgrim is geweest. Vast staat dat de schelp in een 13e-eeuwse kuil lag te Gat in de Markt, op de flank van de Vlaardingse kerkheuvel. Maar of het een 'pelgrimsinsigne' is geweest? Ik weet het niet. Misschien is het niets anders dan een restant van een overheerlijke maaltijd coquilles Saint Jacques.

Pelgrimsampul gevonden aan de Kortedijk.

Waar of niet waar?

Sta ik nu te jokken tegen de schoolkinder tjes? Voor een verhaal over pelgrims kan ik natuurlijk ook een iets evidentere vondst uit de kast trekken, bijvoorbeeld een "echte" pelgrimsampul gevonden aan de Kortedijk. Het kleine flesje is vast door een bedevaarder meegebracht naar Vlaardingen. Maar ik weet alleen niet waarvandaan. Dat de schelp uit Santiago komt, is misschien niet te bevestigen, maar ook niet uit te sluiten. Wat de schelp wel doet, en de ampul niet: is duidelijk maken dat de pelgrim te voet een voor onze begrippen een buitengewoon lange afstand aflegde. En dat is precies het plaatje dat ik wil overbrengen.

Of zoals de theoloog Guibert van Nogent (1055-1124) zei: 'het gaat niet om de echtheid van de relieken, maar om de juiste beweegredenen van de devotie.' In mijn geval: van de educatie.

Wilt u meer weten over de schelp?
www.geschiedenisvanvlaardingen.nl/schelp

Ik ga op reis en neem mee... terug.

Eli van Toledo

De mensen die door de eeuwen heen uit allerlei landen en streken naar Vlaardingen kwamen, namen hun eigen gewoonten en spullen mee. Ook reizigers, handelaars en bezetters introduceerden nieuwe producten en etenswaren. In de bodem van Vlaardingen vinden we soms voorwerpen die een lange reis hebben gemaakt.

Kokosnoot en papegaai

Het Stadsarchief van Vlaardingen bewaart een brief die Cornelis Jansz. van der Linden in 1734 aan zijn ouders in Vlaardingen schreef. Hij woonde toen zelf in Paramaribo, Suriname. Hij vertelt in de brief over de geboorte van zijn zoontje en het overlijden van zijn vrouw bij de bevalling en besluit de brief met: 'Hiernevens sende ik Ued(ele) eenige kokosnoten, alsmeede een papegaay voor mijn moeder. Deese klapt (praat) tegenwoordig al redelijk wel en ik geloof dat hij met weynig moeyte wel geleert sal kunnen werden. Soo hij maar levende overkomt, dat ik wensche.'

Of de papegaai de reis heeft overleefd, weten we niet. Wel hebben we de schil van een kokosnoot gevonden in de Fransenstraat. De schil moet in de eerste helft van de 18e eeuw

weggegooid zijn.... is dat het cadeau van Cornelis Jansz.?

Uit de zee

Ook schelpen zijn geliefde souvenir tjes uit verre landen: een Tritonschelp bijvoorbeeld die een zeeman in de 18e eeuw heeft meegenomen uit Japan. De Griekse god Triton wordt vaak afgebeeld terwijl hij op zo'n schelp blaast. Onderweg naar overzeese gebieden vingen schepelingen vaak zeeschildpadden. Misschien is dit schild na zo'n maaltijd meegenomen als souvenir om uiteindelijk als afval te eindigen in Vlaardingen.

◀◀ De schil van een kokosnoot

▲ Tritonschelp

◀ Ribplaat van een zeeschildpad

Vuurstenen bijl▶

Thee

Natuurlijk vertrok men niet naar het Verre Oosten om schelpen of zeeschildpadden buit te maken. Het eigenlijke doel was om specerijen en thee in te voeren. Thee werd al in de 17e eeuw in Nederland ingevoerd, maar pas in de 18e eeuw dronk het grote publiek dit luxe-product. Men haalde toen de thee uit China. Ook het theeservies kwam daar vandaan. In de beerput van herberg De Visscher, op de locatie van Woonwinkel Het Waaigat vonden we heel wat theekopjes terug.

Chinees porselein▶

Terra sigillata▼

Romeinse luxe

Voorbeelden van luxe-goederen kennen we ook uit vroegere tijden. Het Romeinse leger dat rond het begin van de jaartelling het zuiden van Nederland bezette, bracht de boeren in deze streek wat verfijning. Het fraaie terra sigillata-aardewerk, was een nieuw fenomeen voor de Vlaardingse boeren. Vóór die tijd kenden zij enkel grote grof gevormde aardewerk potten. Ook mochten de boeren proeven van de overheerlijke delicatessen die Romeinen gewoon waren te nuttigen, zoals oesters uit Noord-Frankrijk of België.

Grondstoffen

Luxe was zeker niet het motief voor de vroegste bewoners van deze streek om grondstoffen uit den vreemde te importeren. In de steentijd had je hier toch een klein probleempje. Vuursteen –hoofdbestanddeel van de ‘gereedschapskist’ - komt hier niet in de bodem voor. De mensen van de Vlaardingse-cultuur importeerden daarom dit voor hen onmisbare materiaal uit Zuid-Nederland en België.

Nu in Vlaardingse

Of het nu luxe goederen, grondstoffen of souvenir-tjes zijn, één ding hebben deze voorwerpen gemeen: waar ze ook vandaan komen, ze zijn uiteindelijk in de Vlaardingse bodem beland.

Meer ‘exotische’ vondsten vindt u op www.geschiedenisvanvlaardingse.nl/exoten

Mobiel erfgoed

Gerard Hoogerwaard

Met het thema ‘op reis’ kan je alle kanten op. Zowel letterlijk als figuurlijk! De relatie met mobiel erfgoed is snel gemaakt. Want eigenlijk is het alleen de pelgrim of de Roparunner nog die te voet op pad gaat.

Fietsen

Vanaf de jaren ’50 werd de fiets een belangrijk vervoersmiddel, waarmee menigeen ook op vakantie ging. Zo fietste mijn vader in zijn jonge jaren naar de Moezel en kwam via Luxemburg weer terug, wat een reis! Velen zullen dit beeld herkennen, en eigenlijk is het ook wel weer iets van deze tijd...

Scheepvaart

Onze stad had er zonder mobiel erfgoed heel anders uitgezien. Scheepsbouw en visserij hebben de stad groot gemaakt en de bekend-

heid gegeven die het geniet. Met name de logger is van grote betekenis geweest omdat die de groei van de stad aan het eind van de 19e eeuw mogelijk maakte en grote voorspoed veroorzaakte.

Denk ook aan de relatie met het achterland en de vervoersmiddelen van alle tijden die hierbij een rol hebben gespeeld. De Vlaardingse Vaart met zijn jaagpad, de Trekkade, op zichzelf een uniek en belangrijk landschappelijk element wat verbonden is met dit thema. Vele benamingen in de stad herinneren nog aan die tijd, neem het ‘Veerplein’ of het ‘Delfse Veer’.

Automobiel

Andere bindingen met dit thema zijn de oude muurschilderingen van de vervoers- en garagebedrijven en de gebouwen die ze hebben gebruikt. Maar denk ook aan de bedrijven die benodigdheden fabriceerden die nodig waren

De stoomlogger VL 3 ‘Maria Josepha’ ligt aan de Oosthavenkade gereed om op reis te gaan naar de visgronden. De VL 3 behoorde toe aan de rederij Vlaardingsche Stoomvisserij, dir. Adr. IJzermans. Het schip is gebouwd in 1903 en werd in 1939 verkocht naar Scheveningen. (Collectie HVV)

Voor garage Romein aan de Maassluisdijk staat een T-Ford te wachten op een onderhoudsbeurt. (Collectie Stadsarchief Vlaardingen)

De winkel van Van Delft lederwaren aan de Schoolstraat hoek Dijksteeg, was een begrip in Vlaardingen. (Collectie Stadsarchief Vlaardingen)

bij de reis, zoals tassen, koffers, kleding en dergelijke.

Na de Tweede Wereldoorlog groeide de stad en kreeg het verkeer en vervoer een steeds dominantere rol in de samenleving. De eerste files ontstonden, en de bijnaam 'Heilige Koe' werd voor velen werkelijkheid. De verworvenheid van een eigen blik op de weg zorgde voor problemen in de binnenstad. De structuur van de stad was historisch gezien noord-zuid gericht: de West- en Oosthavenkade vormen de ruggengraad van de stad. Om die te doorbreken en de verbinding tussen oosten en westen te maken, kon een pijnlijke ingreep niet uitblij-

Historische racers op het circuit van Zandvoort. (Collectie Gerard Hoogerwaard)

ven: het Liesveldviaduct werd een feit. Verder was en is het wringen met een auto in de oude stad: ze is er niet op berekend. Toch wil je als stad het faciliteren, niet alleen voor de eigen inwoners, maar toch ook voor de reiziger die jouw stad aan doet!

Het snelste mobiele erfgoed

Na het fabriceren van de eerste automobielen ontstonden de eerste races. Het is niet bekend of er in Vlaardingen en omgeving in die tijd animo was voor deze sport. Door deze sport ontwikkelde de techniek zich in rap tempo, en konden ook automobielen vroeger al hoge snelheden halen. Er ontstonden speciale raceklassen en soorten raceauto's. De races van formaat vonden in Nederland plaats op het circuit van Zandvoort. De hoogste klasse die daar ooit reed was de Formule 1. Maar ook auto's die aan de prestigieuze 24 uur van Le Mans deelnamen, verschenen daar bij andere klassen in Zandvoort aan de start.

Pas in de jaren '70 werd de veiligheid een steeds belangrijker thema. De autosport is tegenwoordig veilig te noemen, hoewel er altijd risico's blijven.

Restauratie-ethiek

Net als gebouwen zijn ook raceauto's ontworpen door specialisten. De raceauto's zijn

gebouwd voor snelheid, maar met name voor de intrede van de 'vleugels' op de wagen was ook het design van groot belang. Dergelijke modellen sierden vroeger menig racebaan, of stonden ergens op of in een kast. Op evenementen als de 'Classic Grand Prix' in Zandvoort is dergelijk erfgoed van dichtbij te bewonderen. Opvallend is dat ook bij de restauratie van deze auto's dezelfde aspecten een rol spelen als bij die van gebouwen. Wanneer vervangen we onderdelen en wat betekent dat voor de uitstraling? Hoe financier ik het?

Vlaardingers en racen

Een blad als 'RTL GP' beschrijft en toont oud en nieuw op dit gebied. Opvallend is een artikel in nummer 1 2014, waarin de Vlaardingse

kartgrootheid Peter de Bruijn vertelt over voormalig wereldkampioen Kimi Räikkönen, die nota bene enkele jaren in Vlaardingen woonde. De plek waar nu het bedrijf is gevestigd staat bekend als de garage waar de 'Eerste Vlaardingse Auto Garage (E.V.A.G.) was gevestigd.

Verder verscheen er eerder al een artikel in dit tijdschrift over Vlaardinger Carlo van Dam, die in Japan een gevierd coureur is en er in 2012 het kampioenschap Formule 3 heeft gewonnen. Dit jaar komt hij voor het eerst in actie in de internationaal belangrijke Le Mans - series! De belangstelling voor de autosport is groot, en deze Vlaardingers zijn echte koplopers.

Op reis door geheel Europa gingen Peter de Bruijn en Carlo van Dam om deel te nemen aan internationale karting wedstrijden. En dat niet zonder resultaat.

Met de kart nr. 90 op de foto, werd Peter in 1980 wereldkampioen en in 1981 en 1982 won hij de Europese titel. Zoon Rik volgde behaalde die titel in 2004.

Ook de bekende Finse coureur Kimi Räikkönen heeft nog achter het stuur van de rode kart gezeten.

De meeste tijd van zijn kartperiode, tot aan zijn 20e jaar, heeft hij doorgebracht bij Racing team Peter de Bruijn. Hij won daar verschillende races.

Carlo van Dam won in 2001 het Europees kampioenschap karting (zie beker). (Collectie Wout den Breems)

Voor de garage aan de Willem Beukelszoonstraat staat de in 1921 in gebruik genomen eerste lijnbus, een Renault. (Collectie HVV / EVAG)

Op reis met de E.V.A.G.

Wout den Breems

Een kleurrijke flyer uit 1938 om vooral maar met de E.V.A.G. op reis te gaan. Ook in Rotterdam aan de Coolsingel had de onderneming een reisbureau.

Een schoolreis, verenigingsreis, bejaardenreis of misschien wel op vakantie met de tourincar. Wie stapte daarvoor niet eens in de zo bekende bus van de E.V.A.G ofwel de Eerste Vlaardingse Auto Garage? Het bedrijf was een begrip in Vlaardingen en ver daar buiten.

Al voor de oorlogsjaren stond het bedrijf bekend om de lijnbusdiensten naar o.a. Rotterdam, maar genoot later als touringcarbedrijf door geheel Europa grote bekendheid.

De EVAG werd opgericht door P. Ravestijn en begon met een compagnon in 1919 een auto-, motor- en fietsenhandel. Al vrij snel na de oprichting zette Ravestijn het bedrijf voort met zijn zwager Konings, die later de directie over het bedrijf voerde. Het bedrijf opereerde vanuit de Oostwijk waar de start van het bedrijf in de Willem Beukelszoonstraat lag en het later garages aan de Emmastraat, de 2e Van Leyden Gaelstraat, de Boslaan en de George Stephensonweg bezat. Bij een drietal reisbureaus kon de reislustige terecht voor een boeking. Met de E.V.A.G. op reis was er eens écht uit en de bussen waren een goede PR voor Vlaardingen. Laten we nog eens een toertje maken langs al die fraaie bussen.

Alle bus/EVAG foto's zijn van familie Konings/EVAG tenzij anders vermeld.

De Dion-Bouton wagen 5 uit 1926 staat voor de garage in de Willem Beukelszoonstraat. Op de achtergrond de oude Dr. Abr. Kuyper-school aan de Boslaan.

Met de E.V.A.G. op wintersport door de sneeuwdoorgang richting Groß Glockner. Aangekomen op de plaats van bestemming of een tussenstop voor een warme grog. Voor een veilige reis zitten om de achterwielen de sneeuwkettingen bevestigd.

Een Chevrolet bus bij de Doggermaatschappij aan de Koningin Wilhelminahaven. (Collectie Stadsarchief Vlaardingen)

Bij de Visbank aan de Westhavenplaats zien we een fraaie bus staan wachten op passagiers. (Collectie Stadsarchief Vlaardingen)

De Blauwe buswagen 63 bij het Plein Emaus.

Voor het reisbureau aan de Westhavenplaats de laatste Dubbeldekker wagen 35 in 1982.

Vrijwilligers maken OMD 2014 mogelijk

Met veel enthousiasme heeft de kerngroep voor OMD weer een mooi programma samengesteld. Waarvoor veel dank!

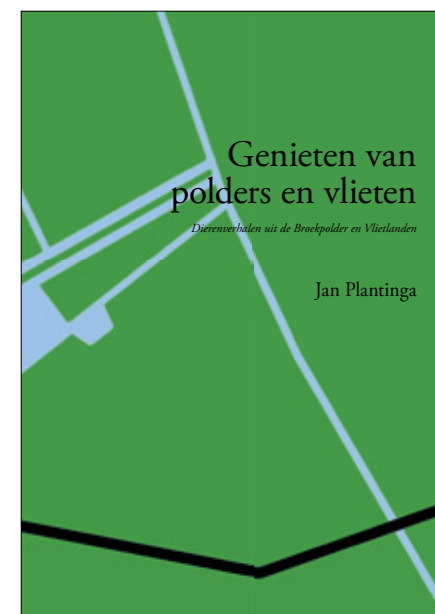
In de organisatie van de dag ontbreekt dit jaar voor het eerst sinds 1990, noodgedwongen door persoonlijke omstandigheden, Arie Ouwendijk. De kerngroep bestaat uit monumentenambtenaar Gerard Hoogerwaard, stadsarchivaris Harm Jan Luth en vanuit het Serviceteam Tineke van der Hoek en John Ditiecher. Naast de kerngroep was Wout den Breems het aanspreekpunt namens de Historische Vereniging. De uitvoering van de dag zelf wordt ondersteund door vele leden van het Serviceteam Vlaardingen en andere vrijwilligers.

De voorbereiding van de Open Monumenten Klassendag is in handen van Joke van Leeuwen, die als educatief medewerkster van het Stadsarchief primair verantwoordelijk is voor een educatief verantwoorde invulling, Riet Boer, Daan Hartman, Ron Hoekstra en John Ditiecher, allen leden van het Serviceteam. Op de dag zelf werken veel andere leden van het Serviceteam en enkele medewerkers van Natuurmonumenten mee om de dag voor de klassen tot een succes te maken.

Boekbespreking

'Genieten van polders en vlieten; Dierenverhalen uit de Broekpolder en Vlietlanden' door Jan Plantinga. Deel 29 in de serie "van 't Oft naar 't Oofd" gaat niet over het verleden, maar over het heden. De Stichting Rondvaarten Vlaardingen en Vlietlanden, die met de fluisterboot Andante stiltejes door de fraaie natuur van onze buitengebieden vaart, bestaat 10 jaar. Ter gelegenheid daarvan zijn een aantal verhalen die een van de gidsen van de Andante, Jan Plantinga, heeft opgetekend in dit boekje gebundeld. Hij beschrijft het fraaie veenweidelandschap van de Vlietlanden en de ruigte van de Broekpolder, en de – soms verrassende – dieren die daar leven, zoals de hermelijn, wiens witte wintervacht populair was voor dure warme kleding, en als versiering van koninklijke mantels. En een zoetwatermossel (nooit geweten dat die bestaan: niet zo best voor een bioloog...). Maar ook de Schotse Hooglanders, grote vogels zoals de lepelaar, reiger en aalscholver, en kleinere zoals het visdiefje en het blauwborstje. Leuke, informatieve korte verhaaltjes, lekker leesbaar en met mooie foto's. Kortom: een aanwinst voor de serie!

(Eric van Rongen)

Het boekje is te koop voor € 2,50 bij het Streekmuseum Jan Anderson en in de boekhandel.

Ledenactiviteiten

Na het geslaagde afgelopen seizoen, afgesloten met onze jaarlijkse busexcursie (dit keer naar de driehoek Culemborg, Buren en Tiel) starten we dit najaar weer met een nieuw Lezingenprogramma.

De eerste bijeenkomst is op **dinsdagavond 28 oktober** om 20.00 uur met een lezing door Peter Zuydgeest over 'de laatste periode van de Haringvangst vanuit Vlaardingen'. In woord en beeld zal hij uitgebreid deze voor onze stad historische periode onder de loep nemen, en Peter kennende wordt het weer een interessant verhaal!

Deze bijeenkomst is gepland in gebouw Hoylede aan de Churchillsingel (Holy).

De laatste avond voor dit jaar wordt gehouden op **dinsdagavond 25 november**, aanvang 20.00 uur. Het onderwerp was al bekend: '200 jaar Koninkrijk'. Vorig najaar maakten we al op een bijzondere manier -met Frans van den Akker- kennis met deze Nederlandse geschiedenis. Dit keer is de lezing specifiek gericht op de activiteiten in Vlaardingen. Eerder was Harm Jan Luth als spreker aangekondigd, maar hij moet helaas om persoonlijke redenen verstek laten gaan. Hij heeft echter een

uitstekende vervanger in Joop van Dorp, die nog persoonlijke herinneringen heeft aan b.v. het speciale vuurwerk in Vlaardingen ter ere van Koningin Wilhelmina.

Deze bijeenkomst staat gepland in De Lyn-draayer aan de Baanstraat 4, maar ook hier: check nog tijdig even de website.

De eerste bijeenkomst voor 2015 is ook al vastgelegd: deze zal gehouden worden op **dinsdag 20 januari 2015** in het Streekmuseum Jan Anderson in één van de laatste weken van de daar lopende tentoonstelling over de Eerste Wereldoorlog. Dat Vlaardingen - weliswaar niet in oorlog - daar toch van alles mee te maken had, vertelt ons Jan Anderson, in het Streekmuseum aan de Kethelweg 50. De aanvang is 20.00 uur en de tentoonstelling is deze avond ook speciaal voor onze leden voor bezichtiging geopend.

In de 'pijplijn' ten slotte zit nog een (film) avond speciaal over de explosie van 'onze' VL 103 in Bergen (Noorwegen). De film wordt momenteel vertaald en voor Vlaardingse vertoning geschikt gemaakt. U leest in ons volgende Tijd-Schrift wanneer dat het geval zal zijn.

Tot zover weer het programma voor de komende periode. Graag tot ziens op de bijeenkomsten.

Namens de werkgroep Ledenactiviteiten,
Arie Ouwendijk

Tijdens 100 jaar onafhankelijkheids feesten in 1913 werden er in en rondom de Oude Haven festiviteiten georganiseerd. (Collectie T. Stam)

Twee iconen van de Vlaardingse boekhandel en oud-HVV bestuurders overleden

Mari den Draak

Op 29 mei 2014 is onze oud-voorzitter Mari den Draak overleden. Hij is 81 jaar geworden.

Mari leed als geruime tijd aan de ziekte van Alzheimer en dat was voor hem en zijn gezin een moeilijke weg. Het was fijn dat hij in 2013 nog de presentatie van het boek over zijn leven kon meemaken. Mari was vooral bekend van de boekhandel Den Draak aan het Veerplein en hij bekleedde daarnaast ook vele bestuursfuncties.

Ook voor de Historische Vereniging Vlaardingen is Mari van veel waarde geweest. In 1967 behoorde hij tot de eerste bestuurders van de HVV en hij was ook enige tijd secretaris. Van 1970 tot 1976 bekleedde hij het voorzitterschap van onze vereniging en hij deed dat met veel kennis van zaken. Hij was ten slotte een geboren en getogen Vlaardinger. Na zijn bestuursperiode bleef hij altijd zeer betrokken bij de HVV en hij droeg haar een warm hart toe. Als uitgever en auteur van historische publicaties liet Mari zich ook niet onbetuigd. Hij heeft een reeks boeken over Vlaardingen het licht doen zien en naar verschillende daarvan is nog steeds vraag.

In Mari den Draak gedenken wij een vriendelijke en belangstellende man die op velerlei gebied veel voor de stad Vlaardingen heeft betekend. De Historische Vereniging Vlaardingen wenst zijn vrouw Thea en de kinderen veel sterkte toe.

Aart Pontier

Na een periode van afnemende krachten is op 22 juli 2014 oud HVV-bestuurder Aart Pontier in zijn woonplaats Winterswijk overleden. Hij is 89 jaar geworden.

De in Vlaardingen geboren Aart Pontier was in onze stad een geziene ondernemer. In 1949 kon hij zijn ideaal verwezenlijken en begon hij aan de Smalle Havenstraat 3 een boekhandel. De zaken verliepen voorspoedig en na een uitbreidingsverbouwing in 1960 opende Aart Pontier in 1970 en in 1978 filialen in De Loper. In 1986 trok hij zich terug uit de directe winkelverkoop en werden de zaken voortgezet door zoon Gerard. In 1987 was Aart Pontier betrokken bij de oprichting van de vereniging voor Ex-dwanganwerkers WO 2. Van zijn hand verschenen in die tijd 'Lager Kinzig': Twee jaar gedwongen arbeid in Nazi-Duitsland 1943-1945 en 'Herleefd verleden': Vlaardingers vertellen hun verhaal over de gedwongen tewerkstelling in Duitsland 1942-1945.

Aart Pontier was van 1974 tot 1982 bestuurslid van de HVV en was daarbinnen lid van de lezingencommissie. Hierbij kwam zijn ervaring als organisator van literaire en culturele bijeenkomsten goed van pas.

Aart Pontier woonde al geruime tijd in Winterswijk, maar zijn interesse voor de HVV en de stad Vlaardingen bleef hij houden.

In Aart Pontier gedenken wij een kundig Vlaardings ondernemer. De Historische Vereniging Vlaardingen wenst de kinderen Pontier veel sterkte toe.

Wout den Breem
Voorzitter

Historische Vereniging Vlaardingen

internet: www.hvv-vlaardingen.nl

e-mail: info@hvv-vlaardingen.nl

Vlak voor je neus

In m'n paspoort staat dat ik in Vlaardingen ben geboren. Nooit weggegaan. Een aardige familie en geweldige vrienden. Vanwege het milieu er wel eens aan gedacht Vlaardingen te verlaten.

Hiep Boerma kwam met de 'Vereniging tegen Milieubederf in het Nieuwe-Waterweggebied', Remy Poppe met het 'Centraal Actiecomite Rijnmond' en Lydia van Duijn-Spruijt als wethouder voor milieu. Gebleven dus.

Interessant te lezen over een betoging met gasmaskers voor het stadhuis. Het gebeurde vlak voor je neus. Door de Kroniek in het Historisch Jaarboek word ik er met m'n neus op gedrukt dat m'n vroegere schooljuffrouw alweer een halve eeuw dood is. "Indië verloren, rampspoed geboren". Ver weg, maar niet die boog om een voordeur met "Welkom thuis" voor een buurjongen. Vlak voor je neus.

In Tijd-Schrift een foto "Vlaggetjesdag 1964, een treurige bedoening".

*Ieder woelt hier om verand'ring
en betreurt ze dag aan dag,
hunkert naar hetgeen hij zien zal,
wenst terug 't geen hij zag.*

Stadsgehoorzaal, zwembad en bibliotheek betreurt u misschien straks ook. Het gebeurt vlak voor je neus. Mede door de Historische Vereniging Vlaardingen hoeft er over veranderingen aan de Vetteoordskade en Hoogstraat minder getreurd te worden. Het gebeurt vlak voor je neus.

Laat de Vlaardingse geschiedenis niet aan uw neus of aan die van familie, vrienden en kennissen voorbijgaan.

Wijs mensen op de website www.hvv-vlaardingen.nl of op het e-mailadres info@hvv-vlaardingen.nl en vraag ze lid te worden.

